

VECKA 45
NR 307
001370-6-45
www.hbl.fi
★★

HBL

HUFVUDSTADSBLADET

Söndag

Lyckans gullgosse

Henrik Meinander har nu skrivit Finlands historia i fickformat. Han tycks lyckas med det mesta.
HBL2

HANS PAUL

KORT NJUTNING. Seija och Tomppa hinner värma sig i köpcentret en stund. Vardagen vintertid är jakt på sprit och en varm plats att vila sig på.

Om en kvart slängs de ut

Följ med Tomppa – en av 3 500 bostadslösa i Helsingfors – i jakten på sprit och värme

REPORTAGET
8-13

När det mesta av en liten pension går till sprit finns det inget kvar att köpa för.

Men Seija och Tomppa, två av Helsingfors uppskattningsvis 3 500 bostadslösa,

söker sig in till shoppingcentret i Östra centrum av helt andra orsaker: här är varmt.

– På andra våningen finns några bänkar där man kan sitta i fred, förklarar Tomppa.

Han, och de andra, kan sina gömställen.

Men det kan väktarna också.

Har man en flaska hinner man sitta högst en kvart, är man utan kan man hinna sitta i värmen i 20 minuter.

Hbl har följt med den bostadslösa Tomppa en dag. Den börjar med jakt på sprit och slutar i ett kallt hörn på en tunn nedkissad madrass i ett av många rum som varje eftermiddag fylls med karlar i dåligt och sämre skick.

Pappa Pauli valde barnen

INRIKES "Pappa är starkast av alla", säger Veera, 5, och Ville, 2. Pauli Kara hör till det fåtal finländska män som valt att stanna hemma med barnen. Dagtid är Pauli en mjukispappa och kvällstid kastar han sig i boxningsringen eller river järn på gymmet. **SIDAN 4**

Poutiainen dök djupt

SPORT Tanja Poutiainen inledde den alpina världscupen med en anspråkslös 14:e plats i Levi. Hon förlorade med 2,7 sekunder till segraren Marlies Schild från Österrike. **SIDAN 58**

HBL1

Ledare **2** Ekonomi **16**
Inrikes **4** Fonder **18**
Reportage **8** Resor **22**
Utrikes **14** Sport **26**

HBL2

Kultur **2** Vetenskap **16**
Litteratur **6** Debatt **18**
Agenda **10** Eftertext **19**
Dagbok **12** Radio&TV **30**

1 190 har gett klimatloftet!
Kom med i Hbl:s miljökampanj.
SIDAN 6, www.hbl.fi

TOMPPA. MÄNNISKA

Alla bostadslösa är inte ner-supna gubbar. Men många är och det är oftast de som märks. Ibland vill de tala med dig vid metron, i spårvagnen, i köpcentrens värmande hörn. Ibland vill de bara vila. En av dem är Tomppa, Borgåbon som söp bort sitt företag, sin bostad, sitt liv.

JEANETTE BJÖRKQVIST, TEXT
HANS PAUL, FOTO

Den isande novembervinden river upp Seijas oknåppta blå jacka när hon hasar i väg mot metroingången. Håret virvlar upp i några envisa tottar innan en ny vindpust trasslar in det i den slitna kragen. Hennes steg är tunga. Ögonen och färorna i ansiktet är genomsyrade av en trötthet född ur årtal av planlös vandring i Helsingfors, ur dygn där man stjälar sig en vilostund där man kan: i spårvagnen, på parkbänken, i trappan, i soplådan, på en soffa i Diakonissanstaltens morgonöppna samlingsplats Stoori och kanske alldeles snart på en orangefärgad metrobänk mitt bland alla som har bråttom någonstans.

Tomppa tittar efter henne, samtidigt som han korrigerar den gröna Rukkamössan som sitter snett.

– Hon far vart hon far. Vi är kaverir. Inte kan man äga en annan människa, sidu.

Klockan är 14. På Revalsplatsen i Östra centrum börjar rödbrusiga ansikten samlas i lå av vindskyddande väggar. Gubbar med sönderdruckna röster avhandlar allt från dagens nyheter till frågan om vem som har en cigg och gärna en klunk värmande sprit. Någon brusar upp, någon lugnar ner. Ibland lyckas det, ibland sprider sig ilskan snabbt till en hetsig och svärtydd debatt med mer eller mindre fysiska utbrott.

Tomppa blandar sig inte i. Han börjar bli trött. Dagen har som vanligt börjat redan klockan 6 på en tunn blå madrass i ett hörn på "Sahis" golv, härbärgat för bostadslösa vid Sägaregatan 2 i Herttonäs. Dagsransonen av brännvin har varvats med morgonkaffe och en euros lunch på Stoori, som stängt för dagen vid det här laget. Efter planlöst vandrande inne i ett varmt köpcenter, i dag med Seija under armen, finns det inte mycket mer att se fram emot än att småningom knyta sig i standardhörnet på Sägaregatan.

– Vad ska man annars göra? Det skulle vara att åka metro till stan och så ta 7:an eller 3:an tills man blir utslängd ur spåran. Det är bra rutter, de är långa. Men jag orkar inte i dag.

Man räknar med att hälften av landets 7 000 bostadslösa finns i Helsingfors. Av dem är ungefär 600 gubbar som varje år, i olika etapper, sover på tunna madrasser utan kuddar och täcken i kala rum på härbärgat på Sägaregatan 2; gubbar som inte äger annat än de plagg de sover i.

Tomppa är en av dem. En gång var han en fyraårig pojke som träffade sin första kärlek ➔

"Några förhållanden har slutat i skilsmässa, andra i döden."

- OCH FYLLO

ÖVERNATTNING.
Tomppa övernattar i sitt standardhörn på några blå madrasser som underlag och ytterligare en som kudde.

REPORTAGET

"Var du i häktet i natt?" "Nää. Jag var hos Tarja Turunen igen."

på en sandplan i hemstaden Borgå. Hon var tre år och det var kärlek från den stund de föll i varandras armar i en lång kram. Men känslorna svalnade. I dag är hon gift på annat håll och lever ett helt annat liv.

Tomppa är 57. Kärestorna har kommit och gått efter mötet på sandplanen. Några förhållanden har slutat i skilsmässa, andra i döden – säger han, visslar och lyfter tummen upp mot himlen:

– De har tagit det ena och det andra och så flygvapnet dit upp. Det har jag alltid sagt: två fyllon ska inte vara tillsammans.

På gatorna i Helsingfors har han varit sedan det senaste förhållandet kraschade i april.

– Sidu, jag har ingenting kvar. Jag har suttit upp allt. Och det man kan inte ta av sig på Sahis. Allt som är löst blir genast stulet.

Dessutom är Tomppa säker på att ett liv på

en nedkissad madrass i ett hörn i Herttonäs inte är vad han vill ha. Å andra sidan är han inte redo att sluta, inte riktigt än.

– Fast jag ska sluta. Om jag bara hade annat att göra.

Brännvinet har han druckit i hamnar, på järnvägsstationen, på parkbänkar i Vallgård i tiotals år – oftast tillsammans med andra fyllgubbar. En bra sambo sade en gång "Kom in och drick, sitt inte med dem, jag köper en Kossu åt dig".

– Då förstod jag att jag har alkoholproblem.

Som bäst var han nykter i tre år. Så var det dags igen.

Hans gamla suparkompis **Kari Nykänen** valde en annan väg. Från att ha varit vad han kallar "en av Helsingfors värsta polityrgubbar", som drack vad han kom över och sov där han kom in, tog han en dag beslutet att sluta.

Det är tjugo år sedan Kari gav upp soplådor och fängelseresor.

Hans röst är sprucken och ansiktet är slitet. Benen fungerar lite dåligt efter svin-kalla övernattnings i de pappersinsamlingar och portgångar han lyckades ta sig in i. Men han är nykter och hans trasiga sönderfräta tänder har ersatts av nya vita som glimtar fram varje gång han ler. Och det gör han ofta.

– Jo, det hände på den tiden. En gång traskade jag till riksdagshuset med ryggen full av dynamit. Under vandringarna i Kakolas backar hade jag bestämt att spränga riksdagen. När jag kom in frågade vaktmästaren vad jag gör där. Jag svarade att "vad rör det dig – snart ska det bli luftkonditionering". Sedan fattade jag mitt i allt att om jag nu spränger skiten i luften gratis så kanske de bygger ett två gånger mer hållbart hus och det ids jag inte off-

ra mig för. Men där skulle 400 huvudlösa beslutsfattare ha farit.

Om sina eskapader med Tomppa och de andra har Kari inget ont att säga.

– Tomppa har alltid varit hederlig, som fyllon och som människa. En gång frågade du Tomppa, minns du, varför jag dricker T-sprit och bjöd på Sorbus. Sådan är du. När du har så bjuder du.

Herrarna är överens om att orsaken till att Jeppe dricker är individuella men en sak förenar dem som ramlar dit.

– Vi är så helvetes älskande och gråtande. Vi förstår andras lidanden på ett helt annat sätt än de som vuxit upp i en bomullshög. Vår sociala känsla är en annan än hos dem som springer som travhästar genom ett rör där man inte ser någon annan.

Gemenskapen bland alakisarna är god. Omtanken om kompisarna är, för det mesta, också god.

REPORTAGET

POLITISKA PASTORN. Om han fick bestämma skulle alla bostadslösa få tak över huvudet fortare än kvickt.

NYSTART. Kari Nykänen lyckades byta papperslådorna mot ett eget hus.

GEMENSKAP. "Till kompiserna också" är devisen som håller bland de mest utsatta bostadslösa. Det gäller också kvinnorna som ofta är utsatta i en mansdominerad marginalgrupp: endera blir hon en av dem eller också är hon med den som vill för att få det hon vill ha.

TIDIGT SLUT. För många slutar varje dag innan lunch i en polisbil som körrar i väg de mest berusade till tillnäktningsstationen i Tölö.

Men någon dans på rosor är det kollektiva supandet inte.

På vintern är det kallt. Det är nu tillfälliga madrasser i slitna hårbärgen och hörnen hos dem som ännu har en bostad kvar börjar fyllas. Det är nu de söker sig in i värmande köpcenter, metrotunnlar och spårvagnar.

Kylan är i och för sig relativ för en kropp som är van vid bitande höstvindar i alltför tunna kläder och den dövas effektivt med drycker och preparat som ibland blir för mycket för en enda kropp.

– Psykoserna är det värsta. En gång sprang jag omkring på travbanan i Kottby och var övertygad om att en karl jagar mig med pistol. Då jag såg djävulen på min axel – han hade horn och en liten bägre som han ville att jag skulle dricka ur – blev jag förd till Mejls. Det var dryckesgalenskap.

Sitt nyktra liv har Kari ägnat åt goda saker. Han bär varma kläder till Stoori där en hårdad personal delar ut dem till människor som få andra bryr sig om. Han besöker sina gamla suparkompisar. Han är verksamhetsledare för Enäkoti ry. Han tvingar ingen att bli nykter men vill någon ha hjälp så ställer han upp som stödperson.

– Jag säger så här: gör en billig resa, res in i dig själv. Ska man komma framåt så ska man förlåta sig själv och ta ansvaret.

Tomppa tittar på honom. Så är det. – Ska jag hitta den skyldiga så går jag in där på toaletten och tittar mig i spegeln och där står han. Ingen annan än han är skyldig och ingen annan kan göra något åt det.

Hans eskapader har ibland slutat i häktet. Men i motsats till Kari har han aldrig stannat mer än en natt. När gubbarna omkring oss övergår från diskussioner kring huruvida **Ridge** sällskapar med den åter-

uppståndna **Taylor** eller med **Brooke** i *De vackra och de djärva* till ilska "satan helvete vittu" över någon som sitter på fel stol tittar Tomppa rofylld omkring sig.

– Jag förstår inte varför en del svär så där. Som jag ser det så är det bara ett tecken på att ordförrådet inte räcker till, sidu. Aggressiv har jag inte varit. Slår någon slår jag tillbaka. Men jag muckar inte gräl.

Det gör många av hans kamrater. När piller blandats med brännvin som blandats med kylarväska som hållits in i en fysiskt sliten kropp som ofta är söndertrasad av osynliga, djupliggande problem är det omöjligt att förutse vad som kan hända.

Som med **Pastorn**.

Tidigt på morgonen är han ett enda skratande, rynkigt och tandlöst ansikte inramat av en skinnmössa som omfamnar en lika nöjd och skratande **Perts**.

– Var du i häktet i natt?

– Nä. Jag var hos **Tarja Turunen** igen, svarar Perts och rasar ner på en stol.

En timme senare slängs Pastorn och Perts ut i kylan sedan de rykt ihop med stolar som vapen och likkistor som hot.

De senaste dagarna har varit dåliga för Perts. Innan klockan slagit halv tolv har han lastats ut på trappan där han legat kvar och väntat på att polispatrullen plockar upp honom och för i väg honom till tillnäktningsstationen i Tölö.

Att han och några andra ibland förs bort tröstar inte stadsbor som är trötta på fyllegubbar som bråkar och kissar på sig kring stan. Debatterna kring gubbarna – och för all del några kvinnor också – går heta på nätet och många är de som kräver ordning i exempelvis spårvagnar och metro. Kari Nykänen förståelse räcker inte till för det.

– Att slänga ut folk i kylan är olagligt.

REPORTAGET

VÄRME. Seija och Tomppa, nere till höger, hör inte till de köpkraftiga besökarna i Östra centrum. De kommer in för att värma sig i ett ledigt hörn.

Tomppa håller med.

– Varför får de som slängts ut från mentalsjukhusen fritt fara omkring. De är farligare än någon som vill åka runt och se på landskapen eller bara sova en stund.

Han är själv nog med att betala sin månadsbiljett och så länge man gör det ska man få åka med: nedkissad eller inte, vaknen eller sovande, arg eller glad.

– Men man måste betala. Annars stiger biljettpriserna för alla.

Den ljusblå trähuslängan på Sägaregatan stänger i augusti 2008 då ett nytt och dugligare hårbärge ska öppna på Sanduddsgatan 5. En del av gubbarna vill gärna ha en bostad i stället för den de en gång, av olika orsaker, söp bort. Det är lättare tänkt än gjort.

– Problem ska inte skyllas på andra än dem som tagit till flaskan. Men en sak som bara beslutsfattarna kan göra något åt är ge dig en ny chans. Har du begått en tabbe och supit bort din bostad ska det inte användas som ett straff så att du aldrig mer får en ny, säger Kari.

Långt ifrån alla gubbarna kan eller vill ha en egen bostad. I själva verket är en stor del av dem sådana som behöver stöd-boende för att klara sig.

– Hårbärgena har kommit för att stanna. Det har jag sagt länge.

För dem som är på god väg att mista sin bostad hoppas Kari att staden inte alltid skulle ta den enklaste vägen ut.

– Hjälpen ska in innan det gått så långt. Missköter någon sig är lösningen inte att slänga ut honom. Gör man det så är han snart i sovlådan på din bakgård. De här människorna försvinner ingestans.

Klockan är 16. Skymningen har knappt börjat sänka sig över Sahis. Men rummen har redan börjat fyllas av trötta klienter som är klara för dagen.

Det är ledigt i Tomppas standardhörn. Med stor omsorg lägger han en blå madrass på golvet och rullar ihop en annan som kudde. Innan han lägger sig ner, med den gröna Rukkamössan på sned över de blonda lockarna, bäddar han åt **Jussi** som brukar rumla in lite senare.

– Så här ser det ut. Det är så här vi lever. Vi är som djur, sidu. Det här ju inte ett liv för en människa.

I morgon väntar en ny likadan dag. Den börjar klockan 6 i Östra centrum, på jakt efter dagens supar. Den fortsätter med väntan på lunch och några timmar att fördriva innan Sahis igen öppnar klockan 15. Och i Tomppas slumrande tankar finns i dag – och i morgon – funderingarna kring att än en gång anmäla sig till avgiftning.

09-1253 257, jeanette.bjorkqvist@hbl.fi
09-12531, hans.paul@hbl.fi

"Varför får de som slängts ut från mentalsjukhusen fritt fara omkring. De är farligare än någon som vill åka runt och se på landskapen eller bara sova en stund."

REPORTAGET

RESSÄLLSKAP. Försö-
ken att starta diskus-
sion med medpassage-
rarna lyckas inte alltid,
trots att Tomppa sällan
bråkar.